

Min mammas släkt härstammar från Småland.

Och min pappa sa, ”inför vår Herre är vi alla smålänningar”.

Det var en gång för mycket länge sedan en förfader som kallades för Svarta Lasse. Han lär ha räddat livet på en hög potentat i något av alla krig som Sverige utkämpat. Som erkänsla för hans insats fick han en förläning, ett så kallat rusthåll. Att giva en förläning för en prestation var vanligt under 1500 – 1600 talen. För adeln kunde det gälla ett kronogods men för ofrälse ett enklare kronohemman. En extra förmån var att det var skattebefriat. Under reduktionen vid Karl XI tid i slutet av 1600 talet återfördes de flesta förläningar till kronan. Svarta Lasse blev belönad med ett rusthåll, ett hemman som inom indelningsverket höll ryttare och häst. Antagligen fanns detta hemman kvar in på 1800 talet för att min mamma talade om att dom där hade nummerhästar. Det kan hända att det då var ett skjutshåll eller kanske en diligens station. Hästar blir ju trötta och man fick lov att byta hästar under längre resor.

Det talades även om att det var en kung som Svarta Lasse räddat. Den ende lämplige skulle då varit Gustaf II Adolf. Under det Danska kriget 1612 råkade han vid Vittsjö rida ned i en å där han gick genom isen och förlorade både häst och vapen och var nära att försvinna i det isande mörkret då han räddades av bl.a. en ryttare som fick en gård i förläning. Men den låg i Romfartuna socken i Uppland. Ryttaren hette Larsson men Tomas i förnamn. Enligt Herman Lindqvist i Historien om Sverige (Men det fanns ju fler ryttare och Lasse fick bevisligen sin förläning.)

Omkring 1946-47 var vi ett par veckor hos mammas kusin Alex i Kisebast i Fågelfors i Småland. Då var jag med och såg grunden till den stuga där mammas morfar och mormor bott. Där hade även rusthållet legat.

Nils Peter Jönsson och hans hustru Anna Gustafa var min mormors föräldrar, mammas morfar och mormor. Det var deras stugas grund som jag besåg.

Så såg stugan ut som jag såg grunden av.

Anna Gustafa
Min mammas mormor.

Nils Peter Jönsson
Min mammas morfar.

Nils Peter föddes 1824. Sex år efter det att Karl IV Johan, blev kung. Napolions fältherre, Jean Baptist Bernadotte, vår kungs stamfar. Jag är Nils Peters barnbarns barn. Han levde till 1910 under fem svenska kungar. Har någon gjort det sen dess?

Troligen fanns rusthållet kvar under Nils-Peters ungdom och stugan de bodde i kanske hade tillhört kronohemmanet. Den fanns kvar så länge att den blev fotograferad, kanske är det han och Alex hans barnbarn som står vid husknuten. De hade minst fyra barn, tre döttrar och kanske två pojkar. Jag vet att en son hette Wiktor, som emigrerade till USA. Hans fru hette Emma och i de gamla fotoalbumen finns även bilder på Carol som antagligen var dottern. Och jag minns att under kriget kom det livsmedelspaket till oss från USA.

Min mamma hade en ”disyster” som hette tant Ella, och blev nästan hundra år.

Ella var mammas kusin, mammas och hennes mor var syskon, döttrar till Anna Gustafa och Nils Peter. Ellas mor Anna hade ”råkat i olycka” hemma i Kisebast och födde Ella i hemlighet i Stockholm. Det hampade sig så att mamma Greta var just då född och hennes mor tog hand om Ella och diade dem båda. Ellas mor kunde då återvända till Småland som inget hade hänt.

Men mamma sa att Ella var så glupsk och sög i sig den mesta mjölken så hon blev stor och tjock och mamma tunn och liten. Ella togs sedan om hand av sin mor. De hade en syster till för mamma nämnde ofta moster Sofi. Det finns bilder av Sofi varav en är tagen i USA.

I ett brev som Nils-Peter skrev till familjen i Sturebadet år 1900 finns Ella omnämnd som Ellen (som var hennes dopnamn), som skall börja skolan och Sofi som varit i Stockholm och bl.a. haft en flaska cognac med till pappan Nils-Peter från dotter Hildur och John i Sturebadet. Hildur och John var min mormor och morfar. Brevet i sin helhet finns längre fram.

Nils Peter och Anna Gustafa hade ett litet jordbruk. De hade båda lärt sig själva att läsa och Anna Gustafa gick i gårdarna och lärde barnen läsa. Även om folkskolestadgan kom till 1842 fanns det inte skolor på en gång och många barn på landet behövdes i jordbruket. Då var det praktiskt att läraren kom till gården där barnen var, så de inte behövde vara borta halva dagen. Hennes insats betalades troligen i natura.

Jag vet inte när Anna Gustafa var född men hon levde till 1906. Nils Peter hade tagit sig för att på egen hand läsa juridik. Ja i alla fall lagboken och kunde därmed få lite försörjning genom att hjälpa bönderna vid tingen. Han blev Sakförare, en enklare form av advokat. Han levde till år 1910 men min mamma fick aldrig träffa honom, det var långt till Småland.

Min mormor Hildur Maria var född 1858. När hon kom till Stockholm vet jag inte och inte och inte hur och när hon träffade John, min morfar. Han var ju sjömaskinist som gått i land och fått arbete som maskinist på Sturebadet som Curman startat. De hade tjänstebostad högst upp i huset Sturegatan 4. De fick tre döttrar, Wivan, som egentligen hette Sylvia men grabbarna i skolan kallade henne Syltan, så hon bytte till Wivan. Så var det Lisa som hette Elisabet och min mamma Greta som verkligen hette Greta men folk trodde hon hette Margareta. Men alla hette de Eriksson. Det fanns en kvinna till i hemmet, Matilda Eriksson som var min morfars äldre syster, henne kallade vi alltid bara för faster.

Familjen vid Källhagens Vårdshus 1896

Detalj

John ca: 70 talet

Matilda som ung.

Hildur var en vacker kvinna och mycket humoristisk. Jag minns att min mamma berättade att hon kom hem och skrattade och berättade för familjen om ett missöde hon varit med om i Luthersbacken. Hon hade varit på Luthersgatan och köpt franska, i bageriet där man fick tretton stycken för tolv öre. Det trettonde franskat kallades för påbröd. Det var vinter och Luthersbacken var glashal och i skymningen råkade hon halka och sätta sig på en fönsterlucka som låg på gatan. Till allt elände for luckan iväg nedför backen med henne sittande på. Backen var ju brant så det gick undan värre då hon svischade förbi ett gäng gatpojkar. Hon hörde hur grabbarna ropade nedåt gatan "tira grabbar kärringen e ut å åker". Luthersgatan gick över åsen innan Kungsgatan grävdes igenom den och slutade i backen ned mot Stureplan.

John hade ju sin syster med i boet, det kan ju synas underligt men mamma sa att hon fanns där från början och hon följde henne till Hässelby då hon gifte sig och fanns kvar då jag föddes.

Han var nog en stilig karl John och Hildur vågade nog inte lämna honom ensam i stan med alla baderskor i Sturebadet om somrarna. Eller var det kanske därför att han ibland hade "tre dagars frossan". Men hur det nu var, så var det praktiskt att faster fanns och kunde resa med barnen ut i skärgården om somrarna. Han hade nog inte så mycket semester, men Hildur och han reste ut ibland om söndagarna. Annars skrev man brev till varandra. Så här kan det se ut.

Tranvik 1903, Martin, Wivan, Greta, Ebba, Lisa, Karl Loberg.

En bild som han har skickat ut till Tranvik på Ljusterö. Det är Greta som står i mitten och är så svart i ansiktet i motljuset. Han pratade så där med mig, sa mamma. En gång hade han med sig "några jingar och jeppar att jasta med," då han och Hildur kom ut en söndag.

Men hur det är var det då som nu mest vardagar.

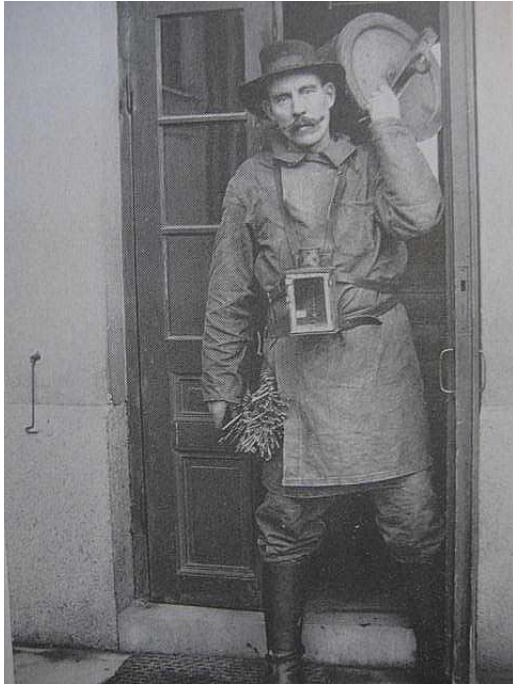

Birger Jarlsgatan 1901
bilden tagen norrifrån mot
Stureplan. Här vistades man
dagligen, 70 meter framför
mynnade Luthersgatan ut
och runt knuten till vänster
låg Sturebadet. Gatan sten-
sattes 1908.

En gång då Greta skulle över gatan, kom brandkåren i full karriär, med ringande klockor och folk ropade "akta dig flicka" hon såg den aldrig men hann ur vägen.

När Greta var fem år hade hon rödahund, difteri och mässlingen, samt öroninflammation samtidigt. I samband med det togs ett hål upp bakom ena örat som hon blev döv på. Därför kunde hon aldrig höra varifrån ett ljud kom. Då hon badade fick hon alltid stoppa fetvadd bakom örat så att inte vattnet skulle kunna rinna in.

Om vardag nätterna kom lyktgubben på besök, dasset var i farstun och betjänade flera familjer. Han var Gretas skräck och en gång hade han spillt ut en del av innehåll i trappan då hon skulle gå till skolan på morgonen. Det var inte lätt att ta sig förbi torrskodd.

”Lyktgubben” kallades han av mamma, för stearinlampan han lyste sig med. Annars sa man budare eller natthämtaren. Med kaggen på axeln och den stora nyckelknippan vid sidan träder han ut ur porten en tidig morgon år 1907. Samma arbete utförs fortfarande på sina håll, men kanske inte i hyreshus.

De hade härliga somrar i Roslagen, på Vettershaga, Tranvik och Laggarsvik men i Stockholm var det Humlegården som gällde.

Gunghästarna nedanför Floras kulle räknar jag till mina roligaste barndomsminnen. Skriver Wivan så här i en tidningsartikel, 50 år efter att hennes ridsår läkts. Det var tio trähästar, den minsta var gul den största apelpkastad. Man var kaxig då man var stor nog för den. Det kostade fem öre för fem minuter och tio för tio minuter.

Fru Nylén ägde hästarna och om man gick ärenden eller gungade de minsta fick man betalt i ridning några minuter. Jag fick ridsår då jag red en hel dag. Hennes make var lakej åt kung Oskar och vi beundrade honom som fick träffa kungen varje dag.

” Vi träffas vid stora O” Sa man ofta i familjen.

Det kunde man säga till varandra och då visste man var träffpunkten var.

I Humlegården finns blomsterkungen Linnés staty. Runt statyn var en ”rondell” uppbyggd.

Om somrarna var den fylld av blommor. Den såg ut som ett jättestort O.

När mamma Greta var ute och rastade hunden Nicke men sedan skulle till skolan hade hon avtalat med faster att hämta Nicke vid stora O. Då slapp hon att springa upp och ned för alla trapporna en gång till.

Sturebadet var lite märkligt hus att bo i.

Det var bland de första hus som fick elektriskt ljus och senare elevator eller hiss som vi säger. Då hissen var ny var Stig född och Faster som hälsade på, lät pojken åka upp och ned till Stigs stora glädje alla andras förtret.

Greta konfirmerades 09 då var hon 17 år. Hon står med en rosenbukett utanför lägenhetsdörren i Sturebadet. Hon har svart klänning, det hade vid den tiden börjat bli vanligt med vit. Men prästen bad alla ha svarta, för några fick sina klänningar från fattigvården och de var svarta. Han ville inte att de skulle bli utpekade.

Observera lampan på väggen, den nedre är för el och den övre för gas. Klockan nio på kvällen blinkade elljuset, man fick tända gasen, för då stängdes elen av.

Det var många som kom och hälsade på för att få se det elektriska ljuset. Det fanns på kungliga slottet och jag tror att det var Vasabron som var först med elektriskt ljus utomhus i Stockholm.

Systrarna Eriksson 1902 som bodde i Sturebadet. Är hos fotografen, vilket inte var helt vanligt. I bekantskapskretsen hade de många goda fotografer. Det börjar dyka upp uppvaktande kavaljerer särskilt Wivan var omsvärmad. Greta är tio år och med skolbok under armen. Lisa kanske har börjat på posten och Wivan har nog arbete. Gretas första jobb var på Vita Bandet, som jag tror var en nykterhets organisation.

Sedan var hon på slakthuset i Enskede och hittade trikiner i kött. Hon var med och besiktiga köttet med mikroskop. En dam som hade arbetat där i många år och aldrig hittat några trikiner, tyckte det var märkligt att hon redan efter en kort tid gjorde det.

Sturegatan nr. 4 i september 2006.
För 100 år sedan bodde de här högst upp på vänster sida. Där är min mamma född i en gustaviansk dubbelsäng 1892. I samma farstu bodde "Gumman Dunkel". Hon hette Emelie Dunkel. Hon lärde flickorna Eriksson en mängd lekar, många urgamla från Tyskland. Hon härstammade därifrån. De hade bott i Tyska församlingen i Gamla Stan. Då tyska kyrkan brann, 1878 och hennes mor låg för döden, frågade modern, "är det kyrkan som brinner?" Då svaret blev ja, sa modern, "då får jag inte mina klockor på begravningen". Lisa fick en liten tavla med ett lönn löv med bilder i och initialerna ED som minne av Emelie Dunkel. Greta ärvde den efter Lisa. Den tavlan har nu Emelie Duroj fått av Tord som en gång ärvt den av Greta.

Emelie Dunkels lönnlöv.
Hon kanske fick det redan som ung, som en fästmans gåva. Lönnen kanske fällde lövet en höst på 1850-talet.

Många av de lekar hon lärde ut lektes under många ljuvliga somrar på Ljusterö.

Är det SS Blidösund som är på väg mot Ljusterö. Den sista bilden i Gretas album, men en viktig bild. Jag minns själv, pirret av äventyr och förväntan då vi stod på Blidösunds däck och Lisa vinkade av oss med näsduken. "Den här båten reste vi med ut till många härliga sommarlov", sa mamma Greta.

Den första bild Greta har av hennes barndoms somrar på grönbeta, är ifrån Vetershaga där familjen hyrde 1899 – 1901, men den är av dålig kvalitet. Men sommaren 01 målade Carl Sandhal en tavla från Tranvik på Ljusterö där de hyrde åren 02 till 05. Fyra härliga somrar skriver hon i albumet.

Bild 1 Detalj av målning

Bild 2 Stugan de hyrde

Bild 3 Hönsgummans stuga.

Det var den lilla stugan med vita knutar de hyrde. Nedanför står hönsgumman i blått förkläde. Hönsen syns nedanför henne och sedan kommer hennes stuga som fönstret blänker i.

Sjöboden som står i vinkel mot hönsgummans stuga är tvättstugan. Det ryker ur skorstenen och det kan det kanske göra fortfarande, för den sjöboden ligger kvar på samma plats. Bara en bit längre upp på land. I den högra kanten på bilden ligger en stor sten en bit ut i vattnet även den har följt med landhöjningen upp på land. Vid stranden ligger två båtar, den med det ljusblå fribordet heter "Emma – Carola".

Bild nr.2 är stugan de bodde i med en glasveranda på framsidan och den lilla utbyggnaden på motsatta sidan som skymtar på målningen. Det är svårt att se vilka personerna är, men jag tror att min mormor Hildur är kvinnan i brunt längst fram.

Bild nr.3 är hönsgummans stuga, hon tittar ut genom fönstret. Hon kallades mor Ulla. Längst ned på stegen sitter Lisa, sedan Carl Loberg, därefter Wivan, sedan Greta och på taket Ebba Ljungmark deras syssling, hon var som en extra syster. Skorstenen på tvättstugan sticker upp bakom.

På stenen sitter faster Matilda och lille Martin, ett stackars barn de tagit hand om. Han finns med på andra bilder men svår att upptäcka.

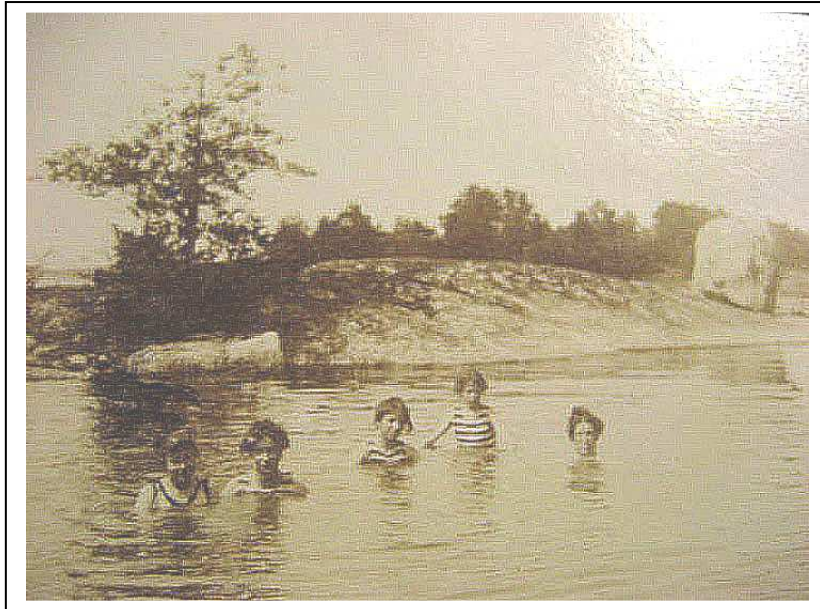
Jag har också suttit på den stenen nästan 100 år senare. Det var en fantastisk upplevelse då Emelie och jag åkte dit och gick in i tavlan.

Jag kan inte låta bli att visa denna bild från 1947 som härrör från texten på sidan 6. Här står moster Lisa och vinkar av mamma Greta och mig, då vi reser ut till Sandviken på Blidö med SS Blidösund. Vi har fått låna våra grannars stuga, Dres och Lollo Husch. Han var stillbildsfotograf på SF och varit arbetskamrat med pappa Bertil. Det var en härlig sommar... men det var en annan historia.

Nybrokajen 1947.
Moster Lisa vinkar av oss på SS Blidösund som "blåste tre långa" och backade ut från kajen och jag kände den pirrande känslan av sommarlov och äventyr. Mamma Greta sa att den här båten åkte jag med redan som barn. Ett kulturarv i sig och jag tror att hon flyter ännu. Båten alltså.

Men nu tillbaka till Tranvik för 100 år sedan, med en badbild.

Att visa vristen var på den tiden mycket utmanande om man var kvinna. Att visa sig i badkläder gick väl an om kroppen var under vattnet. Men Greta som bara var tio år hade ännu inte fått begrepp att begripa det där, så hon står kvar då bilden togs.

Den här bilden är från 1902 den äldsta badbild jag har av min mamma. Ja tiden och sederna förändras. Man kan ju ta sällskapet för ett gäng som är på rymmen från ett kvinnofängelse. Personerna är från vänster, Ebba, Wivan, Lisa, jag och mamma, skrev min mamma.

Det ligger en roddbåt vid stranden en bit ifrån bryggan på tavlan som Sandahl har målat. Båten heter Emma-Carola. Här fotograferad under en roddtur 1904.

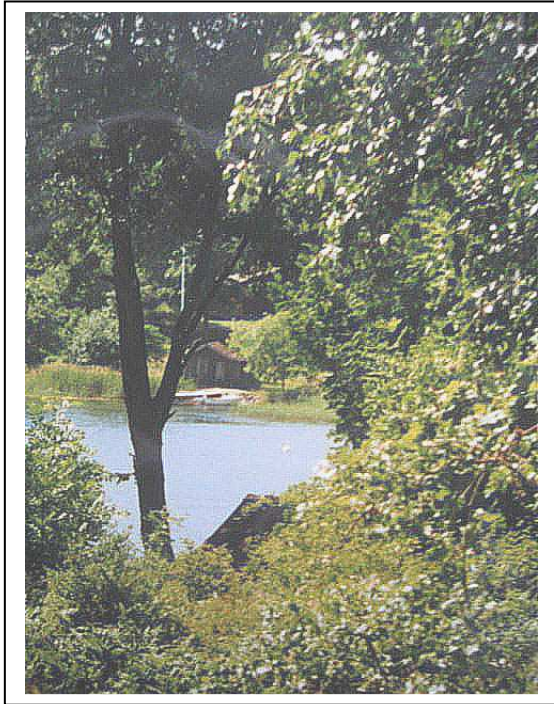
Emma-Carola

var målad vackert himmelsblå, av den som givit henne namnet. Det var tusenkonstnären Carl Sandahl. Namnet kom från systrarna Emma Wennerqvist och Carolina Hesse. Emma var änka efter en sjökapten och ägde stället. Sandahl var systrarnas "allt i allo" skötte om stället och deras hem på Södermalm, huset Urvädersgränd 3. Numera Bellmanshuset.

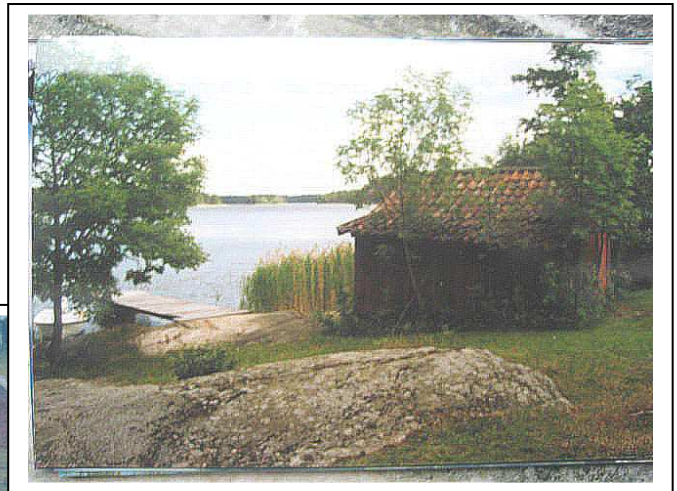

Här är den mycket detaljrika Tranvikstavlan i sin helhet. Carl Sandhals bild av Tranvik, på Ljusterö från 1901. Det är en märklig målning. Den nedre delen kan uppfattas som naivistisk, men före naivisterna, som Josabeth Sjöbergs måleri. Den övre delen är nog minutiöst genomtänkt i sitt fågelperspektiv. Då Emelie och jag kom dit, kom vi ifrån det håll som bilden visar, fast i marknivån, i tät vegetation. Brunnen vid de liggande korna är på samma plats i förhållande till grinden i gårdesgården. Fast grinden stod lutad mot insidan av staketet en bit längre upp. Då vi gick in genom grinden upplevde vi den märkliga känslan att vi gick i tavlan.

Den första bild vi såg av platsen, i en liten glänta mellan träden, tog jag med teleoptik på det jag trodde kunde vara sjöboden. Den var så bekant från tavlan, den skymtar mitt i bilden.

Det var Anita och jag som var där först och hade letat länge, men vi såg bara träd, sly och skyltar med PRIVAT OMRÅDE. Vi tänkte ge upp då vi fick se skymten av sjöboden mitt i bilden tv. Vi tog oss fram och träffade de nuvarande ägarna som just hängde tvätt mellan björkarna. Vi blev inbjudna på kaffe och nybakade bullar. De kände till namnet Sandahl och visade en stämpel inbränd med hans namn i en möbel han renoverat.

...bryggan var flyttad men båten ligger där Emma-Carola en gång låg nedanför berghällen med elden på.

Det stora boningshuset var ombyggt en hel del och låg inte heller så öppet som förr.

Där stod sjöboden, lite längre från vattnet och...

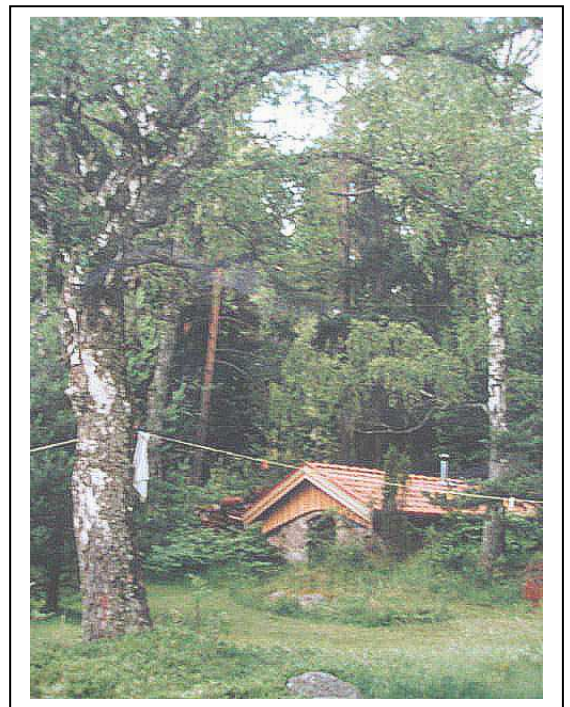
Sandahls signatur på tavlan.

Jämför skorsstenen på tvättstugan som sticker upp bakom. Stenen de sitter på kan skymta vid flaggstången.

Okända traditioner som lever kvar, man hänger fortfarande tvätten mellan de gamla björkarna.

I bildens underkant har Sandahl målat in sig själv. Flaggan som vajar i vinden, ser inte ut som i dag. Det är unionsflaggan, Sveriges union med Norge. Den kallades i folkmun "sillsalaten". Över alltihopa syns en "fåfänga". Ett fåfängt placerat lusthus. Några kaffedrickande damer och en svart hund håller uppsikt över området. Greta kommenterade dessa damer med ett lite föraktfullt tonfall.

Carl Sandahl är fortfarande ett aktat namn på Ljusterö. Man talade om att det fanns flera tavlor kvar över gårdar han förevigat. Hos familjen i det stora huset fanns en chifonje som han hade renoverat, med hans stämpel i den understa lådan. Men det Sandahl är mest ihågkommen för är att han vid en renovering i Emma Wennerqvist hus Urvädersgränd 3, bakom en kakelugn hittat dokument som Carl M Bellman hade gömt undan för framtiden där.

Här sitter de i sin trädgård på Urvädersgränd. Från vänster, Emma Wennerqvist, Carolina Hesse, Carl Sandahl och hans fästmö, som han senare gifte sig med. Sandahl byggde damerna ett eget lusthus, fast inte så fåfängt placerat i trädgården.

Nr; 3 Urvädersgränd.

Bellmansklockan från 1700-talet. Även Tranvikstavlan kommer från Bellmanshuset på Urvädersgränd.

Huset köpte sjökapten Wennerqvist på 1850-talet. Han blev borta på havet så Emma blev änka. De hade en son som även han gick till sjöss och hörde aldrig mer av sig. Emma dog 1921 och i testamentet ärvde sonen huset. Par Bricol, en loge som Bellman var med om att starta, ville nu köpa huset, som på grund av testamentet inte kunde säljas. Men helt oväntat dyker en sonson upp från USA. Han går med på försäljning och 1936 får Par Bricol förvärva huset för 35000 kr. De renoverar och återställer fasaden till det ursprungliga 1700-tal utseendet. I gummornas trädgård bygger de sin Riddarsal.

En vänskap mellan min mammas familj och gummorna levde länge kvar och många jular firades hos dem på Urvädersgränd. Antagligen fanns de med i testamentet för en hel del saker finns kvar hos oss från det huset. Barbro har en chifonje och jag fick "Bellmans klockan" av mina föräldrar då jag fyllde 25 år. Lisa hade tidigare haft den och det satt klistrade bokmärken på spegelglaset som skadats. Bertil målade veteaxen för att skyla skadan.

Johns favoritnöje var att fiska då han var i skärgården.

Hildur sa att han var bakom flötet om någon frågade efter honom.

Bisses favoritnöje var att sitta troget på stranden och vänta på fångsten.

Bisse 1908

Han hette egentligen Bismark, men det blev Bisse. Att vara hund och katt i samma hus blev ibland problematiskt. Låg hunden Nicke framför spisen och katten kom in och han inte genast flyttade sig, kom tassens och slog till hans svans och han fick slokörad lomma iväg. Men stod kattens strömming oövakad, åt hunden upp den och sprang ut och spydde. Han avskydde strömming, men katten blev ju utan.

En gång kom katten in och skulle just äta sin strömming då hunden blev rasande och jagade ut katten. Hildur trodde att hunden blivit galen tills hon upptäckte att det var en annan men likadan katt. Om katterna slogs jagade Nicke genast iväg den främmande katten. De behövde bara ropa "katterna slåss" så rusade han ut för att jaga katter.

Samling kring kaffebordet. Vem har servisen?

På den här bilden från 1907 har Nicke blivit frontfigur. Vår röda hund, sa Greta. Personerna är från vänster.

Vet ej, Wivan, Ivar Starkenberg, Carl Loberg, Greta, John, Hildur, Lisa, bakom står faster Matilda. Fotograf är John Loberg.

Ivar Starkenberg var vänster radikal s.k. "Ung Hink" efter den röde Hinke Berggren. Dagen då kung Oskar dog hade Ivar en röd slips, vilket Hildur tyckte var magstarkt. Hon bad Ivar gå hem och byta slips. Sedemera kom Ivar att bli bl.a. serietecknare av en figur som hette Rotbom.

Jag tror att det var i tidningen Vi. På den tiden var Vi sepia brun.

Så har vi glidit över till Laggarsvik 1906-1910

Här är ännu en avancerad bad-bild. Att lägga upp armarna så här på relingen inför pojkarna Bellman var mycket vågat. Det är Wivan och Ebba Ljungmark i vågorna, Uno och Atte Bellman i båten. Vem av pojkarna som är vem, är det ingen som vet.

En härlig bild från 1908 på Laggars. Tillsammans med familjen Bellman utanför deras gemensamma sommarstuga. Bellmans bodde på n.b. skrev Greta i albumet, men om båda hyrde eller om Bellmans var värdparet, framgår inte. Att det är en småleende Hildur som står längst till vänster med ett glas portvin i handen och John som utan glas sitter bredvid, det är helt klart. Därefter troligen Herr och Fru Bellman och sönerna Atte och Uno liksom Greta. Sin vana trogen skymtar faster "Tilda" längst bak på farstugbron.

Och de härliga somrarna på Laggars fortsatte...

Pojkarna Bellman flankerar fägringen. Ebba och Greta mellan Uno och Atte. Tant Loberg upp till höger, hon är antagligen mor till Johan och Karl Loberg. De är inte med här.

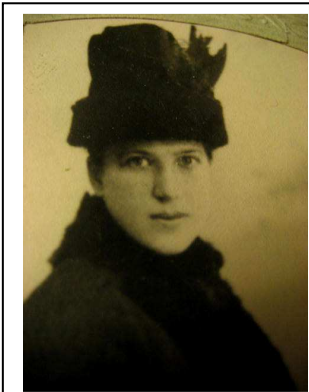
Den bredvid är jag ännu inte presenterad för.

Sedan är det Wivan, Lisa och faster Matilda. Hon står lite för sig själv i sin randiga blus. Jag undrar hur hennes liv var?

Den 9 augusti 1908 är denna bild tagen och det är Hildurs 50 årsdag.

Familjen samlad, har Greta skrivit i albumet. Hildur var ju inte frisk och hon hade kanske en rädsla för att mista sin mamma. Som barn var Greta ledsen för att hennes föräldrar inte skulle komma till himlen. De var "fritänkare" och John var med och avskaffade djävulen, vid ett möte i Folkets hus 1909.

Den här bilden av Hildur Maria Jönsson är tagen någon gång mellan 1883-85 hon är 25-27 år. Det kanske var vid den tiden hon kom till Stockholm. Så här såg hon kanske ut då hon träffade John. Jag vet inte om hon någonsin kom tillbaka till Småland och föräldrarna. Hon var vacker, levnadsglad och humoristisk. När kapten Rolla skulle fara upp med en vätgasballong från Ladugårds gärde gick något galet. Ballongen började stiga innan han var ombord. Rolla fick tag i fånglinan och sökte hålla den kvar, men han följde med upp hängande i linan. Alla blev förskräckta och en man vid hennes sida sa, "varför släpper han sig inte"? Hon svarade blixtnabbt "han kan väl inte!".

Det här har väl inget med somrarna på Laggars att göra? Kanske inte? Dom hängde i Kulbo och kunde lätt bli skadade där, så jag bad Barbro och Karin att ta in dom i Holken. De är målade på paletter och Lisa fick dem i julklapp 1908. De är fiffigt gjorda med katterna som hoppar genom tumgreppet ur askan i elden. Men vem var givaren? var det en gåva av Carl Halling?

Den här bilden är året efter på Laggars och Kalle Halling har inte syns till ännu. Men man vet aldrig med Lisa, för hon håller hus någon annan stans. Men Ivar Starkenberg är med och Greta, Oskar Edberg, Bellmanspojarna, Wivan och bredvid henne Inez som jag tror hette Trullsson och Nelli, henne jag inte kände förut. Fotograf var S. Wågman, således inte Lisa.

Sista bilden från Laggars. Den är visserligen tagen 1907 men passar bra som avslutning. Bryggan får vara symbol för avsked, trots att inte semaforen är uppfälld som tecken till skepparen att hämta vid bryggan. Det kan gälla personer eller gods. I albumet står det, Erikssons trio med uppvaktning. Wivan i folkdräkt, Lisa och Greta flankerar herrarna. Den riktiga avresan var 1910.

En sida i Gretas album ombord på Östanå I den 25 augusti 1910. Nu är Carl Halling tillsammans med Lisa, Greta och Atte Bellman.

Födelsedags annonsen i albumet förstorad. Atte blev köpmän Arthur Bellman och 75 år.

1910 har gått. Ett nytt kapitel tar sin början. Med andra båtar och kursen ändras från öster till väster ut.

En sommar för länge sedan. Från Riddarholmskajen och Munkbron från Kornhamnstorg och Klara strand stävade ångbåtsregattan ut mot Mälarens fjärdar och sund.

Otaliga bryggor anlöpte de och knöt samman mälabygd och storstad. Ångbåtarna gav nya försörjningsmöjligheter för Mäläröarnas småbönder. Torghandeln med färskas grönsaker och Svartsjölands potatis bland "Mukbromadammer" och stånden på Kornhamnstorg blomstrade. Vid Tegelbacken lossades allt murtegel till stenstaden. Nu lever bara namnet kvar.

Det gick båtar till Uppsala, Enköping och Örebro, ja, ända till Gotland. Familjen tog ibland Fyrisbåtarna till Uppsala då de besökte fastrarna där. Tynnelsö och Enköping I är i täten här.

Bilden. En krönika i ord och bild om Mälarbåtar. Av Fredrik och Lennart Oldsjö. Den som tagit denna härliga bild sommaren 1906 var O. Halldin. Natur och kultur 1967.

STOCKHOLMS FOLKSKOLOR

Terminsbetyg.

Greta Eriksson

har i *Hedv. Gleason* folkskola ~~folkskolas~~ högre afdelning vid denna termins slut erhållit *8 de* kursen samt ansetts förtjäna följande vitsord:

Uppförande *A*

Flit *A*

Kristendomskunskap *al*

Modersmålets läsning *al*

skrifning *al*

Räkning *ba*

Geografi *ba*

Historia *ba*

Naturkunnskap med hälsolära *ba*

Geometri *-*

Välskrifning *b*

Frihandsteckning och
mönsterritning *al*

Sång *-*

Gymnastik *-*

Huslig ekonomi och
inläggning *-*

Slöjd *ba*

Bokföring *-*

Antal dagars frånvaro:

sjukning sjukdom *17* brist på kläder eller skodon....., hinder....., lof.....; summa *17*

Stockholm den *19 dec*

1903.

Ellen Jönngeström
Lärarinna

Älftens namnteckning

H. Eriksson

Betygsgraderna äro:

för uppförande och flit:

A = mycket godt (god).

b = godt (godt).

al = mindre godt (godt).

för kunskaper och färdigheter:

A = beröm.

a = med utmärkt beröm godkänd.

al = med god godkänd.

b = godkänd.

bc = icke fullt godkänd.

Till album 1 sid.2 Nils-Petters brev år 1900 till sin
dotter Hildur i Sturebadet, Jans mormor.

Kiseburt den 2 Augusti 1900

Minne öfver att kära och älskade barn
Eder välgång är vår högliga önskan

Efter ett längre drögsmed måste jag
Nu änteligen skrifa mer innan
Jag vidare uttrycker mig för jag
ödmjukt bedja eder ursäktat mit
Drögsmed att den Stund ni bevisat
oss så mycket godt, det ser visserligen
Försumligt ut, som intet så mycket
som tackat för kläderna och den
Prara Konjaken, som var skickat
Med Sofi då hon kom från Stockholm
hvar före jag måste flygas men min
Mening har icke varit ett så länge
förhållande tiden utan jag har varit
Medtagen utaf sjukligheter öfver
En månads tid så jag har haft

Mycket svårt för att kunna berga
 vårt lilla hem, men nu äntligen har
 jag slutat slätra men nu återstår till
 att afstaga såden som jag mycket
 förklarar mig för, men får jag endast
 några ord om sga hälsan för väl äfven
 Det gå i smärningom, skulle väl jag
 är mycket sanner i år än förleden sanner
 och det kommer väl mycket af den
 Höga ålder som tagit mig fatt och
 vill öfverväldiga mig. Så min tid
 Här i världen är visserligen snart
 Gången, och Mamma han är alltså
 ordhund friskt emellan. Så hon
 hjälpar mig till, men gadt ändå så
 länge vi fått hafva Soffa hemma men
 Han kommer snart att flötta från
 oss, hon skall nu till att gifta sig
 Så det lystes ut förleden Söndag
 Med August Danielson i Kisebark
 och hänne, var dotter Anna han

är fortfarande lika vanför och kan
Snartsäsket ingenting uträtta, och Mel
han går och Marfvar som han har gjort
och Ellen hon förloft antaga folk-
Skolan nu nästa måndag annars har
hon gått med erende och diskat och
varit nyttig till mångahanda.

Jag får och antala att döden hafver
fördösat Sven August Karlsson i Kise-
kast från sitt långa plågsåger han
har nu snart varit sängliggande i
2 år. Så nu blifver det nya egare
till dalen, Fredrika och Benjus har
köpt halva dalen, Så de skall väl
till att gifta sig om det går igenom
Jag hafver icke vidare att skriva
om för denna gång utan jag måste
skuta men får vi med detsamma bebjuda
om våra ärendeliga och kära hälsning
till eder och edra barn från oss

Allsammans, och hoppas jag att
 Ni icke allt för mycket tager mig till
 Mistycke för mitt långa dröjsmål
 Beder denamme edra föräldrar
 Med många hälsning

Nils Peter Jönsson

Våra söner Karl och August
 med familjen bed om sin hälsning
 Samt Sofi och Anna, Axel och
 Ellen. Hälsar så godt

Adjo farväl för denna gång

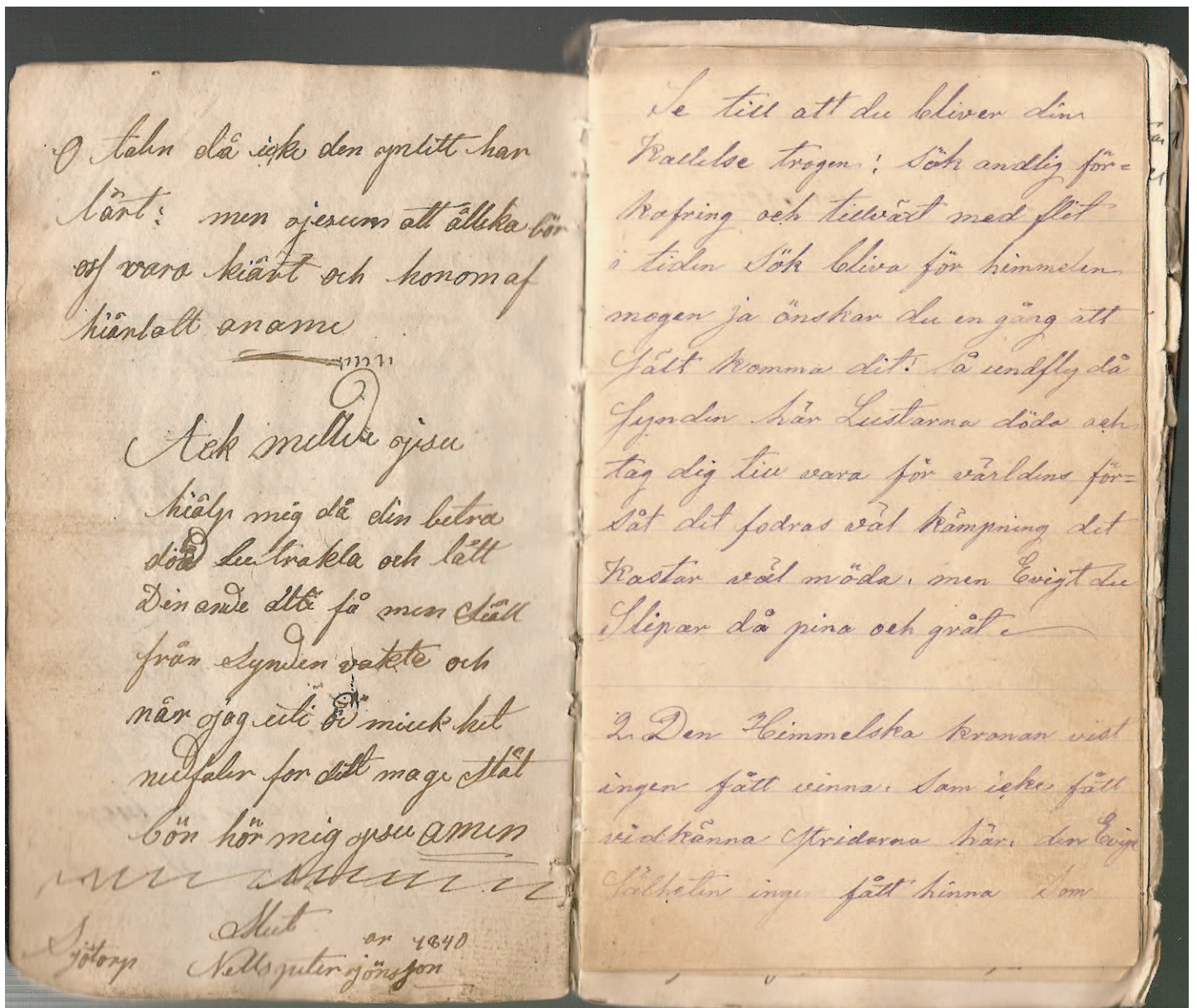
vår kyrkovärde och nämndeman Karl
 Alexanderson i Hälsås är död han var
 till kyrkan ringesdagen och dog på annons-
 dagen under några timmar. Väldigt mycket
 hastigt

Nils Petter Jönsons skrivövningar.

Min gamle morfars stål,
som själv lärt sig skriva
och stava, han har aldrig
gett i någon skola. Hans
födelseår 1824.

Gretas lilla lapp i boken.

Han skrev av texter från Bibeln och psalmverser. De kanske var de ända texter att tillgå?

Kisebast den 3 Januari 1905.

Kära kusin Greta!

Först vill jag önska dig och eder alla ett Godt Nytt År. Nu får jag tacka för julkortet som både mormor och jag fick. Vi har varit insmåade och är det fortfarande, men Linder skall försöka gå till Posten med brev i dag, om han kommer fram för snödrifvorna. Vi öger hälsan nägonlunda alle sammnan, men jag är kry och så Axel, sedan är det skrapi alltihopna.

Vi har fått brev ifrån morbro Viktor, morbro August och morbro Karl Nilson som öger alle sammnan hälsan. Jag får nu sluta med kära hälsningen från Ella.

Anna Ellas mor.

Ella var mamma Gretas kusin och disyster.

Gretas mor Hildurs syster, Anna, hade blivit gravid. Hon bodde kvar i Kisebast, i Småland, hos föräldrarna Nils-Petter och Anna-Gustafa. Hon hade råkat i olycka, som man sa och ville föda sitt barn i Stockholm hos Hildur. Greta var nyfödd och Hildur tog hand om Annas barn som döptes till Hellen men kallades senare Ella.

Hildur ammade båda som därför kallade sig för disystrar.

I Nils Petters brev till Hildur 1900 skriver han om både Anna och Ellen. Anna bodde nog kvar med Ella hos föräldrarna för om henne skriver han att hon fortfarande är lika ofärdig. Men Ellen hjälper till i hushållet fast i nästa månad skall hon börja i folkskolan. Även Sofi blir de av med för hon skall gifta sig med August Danielsson i Kisebast.

Det gick nog bra för Ella i folkskolan, för det är ett vackert präntat brev hon skrev med stålpena och bläck till sin kusin och disyster Greta. Hon fick ett långt liv, Ella i 99 år. Morbröderna Viktor, August och Karl som de fått brev från bor troligen alla i USA. De var ju även Gretas morbröder.

Vi, Gretas barn sa alltid tant Ella.

Gretas moster Sofi brev från USA.

Anna Gustafa och Nils Petter Jönsons dotter.

Hildurs syster Sofi hälsade på släkten i USA. i c: tre år.

Brev och fotografi därifrån.

Jag tror att Sofi var en populär moster, systrarna talade ofta om henne. Men hennes brev är svårt att tyda utan vare sig punkt eller stor bokstav. Hon skrev så här 1896." Har plats som barnjungfru i en familj i Chicago och spisar på hotell, utan att behöva koka, duka eller diska. Har hand om två flickor 11 och 9 år och är även med familjen på sommarnöje nere i Michigan. Där är inte hett som i Chicago utan liksom i Sverige med berg och backar, skog och sjö. Så vi går i skogen och vandrar om dagarna. Jag hoppas att mamma är i Stockholm nu. Jag har så mycket att tala om men som ni vet är det svårt att tala med bläck och penna." mm.

Sofi Jönsson

Chicago Summer Resort Co.

CHARLEVOIX, MICH

189

tycker det är storartat
att få gå i äta när
färdigt i skiffen i koka o
diska, en dag var jag med
härskapet inte äkte i de
fick jag de bestäcker var
indianer befröde vi var inna
och köpte små bager af dem
vektit söta jag älskar jag
en hos eder ju hade mycket
jag ville tala om men
som ni vet de är det
hårt att tala med bläck
och penna jag söker eder
ett af mina fotograf jag
har tagit här min
för ursäta min klätsel
jag var inte klädd till

om det skulle
komma mig till
hand så jag vill
enkelte med
med mig och
och eller om
da sagt det
skend det öfver
till mig för
här skall ett
yng fick till
Chicago på min
quadranten
ja nu till det
än ni det
håll och från
den dygter
dofe

att i förlägenhet mig flickorna
jag var inte i gile i den
fick vi se en fotografier till
atellje är jick in i fråga kort
25 sent för att ha fått ch
jag belifva då set så de säga
i Chicago att det best att
jag stannar i Michigan
för jag sänd ett till dem af min
af mina fina porträtter, det ver
reklit lera att de skaffa Auguster
plats så hon kommer från Sweden
hvad tycker hon om det hon
ho vel kan jag tro först hatar
från spång att jag tyckte det var
inte många grafur hon har
jag tänkte hon skulle få många
nogså jag kunde få komma
i hjerta henne

Mammas moster Sofi på gamla da'r 1913.
Vid sin stuga i Kisebst Fågelfors Småland.

En bild från den tiden det handlar om.

En illustration till berättelsen på sidan 3 då mamma Greta höll på att bli överkörd av brandkåren.

(Strax efter att jag skrivit om detta var jag med Ann och sönerna ute på Norrnäs där Ann och Dan växte upp med Gun och Charlie. På väggen hängde denna bild och jag försökte ta en bild av den.)

Det finns inte några fotografier från den tiden på en brandkårsuttryckning. Det gick bra att fotografera hästar, vagnar och brandmän då de stod stilla, men i full kariär var det inte möjligt.

Det är en fartfylld och mycket dramatisk bild och man kan förstå den uppståndelse det blev då Greta höll på att komma ivägen för de framrusande ekipagen. Man ser hur modern på bilden håller tag i flickan som med förskreckelse ser på de galoperade hästarna. Det är nästan att man tror det är hunden Nicke som flyr hästarnas framfart.

Men Greta hade vare sig hund eller mamma med sig vid detta tillfälle. Hon hörde bara dånet av hovar, klockornas ringande och folk som skrek akta dig flicka. Hon kastade sig undan men såg aldrig brandkåren. Men ungefär så här såg det nog ut, det är en bild från tiden.

Johannes Brandstation

Det var härifrån som hästarna med brandvagnen kom som var nära att köra över Greta.

Se album 1 sid. 3.

Johannes brandstation till höger, Malmskillnadsgatan 64, har sedan starten 1878 varit huvudkontoret för Stockholms brandförsvär.

Beslutet att inrätta en brandkår med professionella brandmän togs 1874. Anledningen var att släckningsarbetet i staden på sistone blivit allt sämre. Sju stationer skulle Stockholm ha med två huvudstationer där Johannes var den norra och Katarina på Tjärhovsgatan på den södra.

Från början var det med häst och vagn utryckningarna skedde. Som mest hade man 14 hästar på Johannes. Det kanske var några av dem som Greta kände luftdraget av. Redan tre veckor efter inflyttningen fick man sitt "elddop". Det var vid Eldkvarns brand, som man i hundra år talade om och hade som riktmärke i tiden. "Det har inte hänt sen Eldkvarn brann" var ett vanligt uttryck då jag var barn. Men släckningsarbetet gick bra och Kungsholmen räddades och nu står Stockholms Stadshus där som ett monument av bragden.

En händelse i tiden Den stora konst och industriutställningen i Stockholm 1897

Mamma Greta var på utställningen som hon berättade om. Det var en svindlande utsikt från minareternas topp. Det fanns en märklig sagogrotta, intill slottet Tre kronor.

Jag minns att hon sparat en choklad kopp som hon druckit ur, med bild på den stora industrihallen. Den hade vi även som tavla hemma. Den var brun och var av textil inom glas och ram. Jag vet inte var de minnena har tagit vägen.

Detta var Sveriges första stora världsutställning med internationell genomslagskraft. En hel stad hade byggts upp på Lejonslätten på Djurgården. Bron var nybyggd och som symbol för utställningen var den stora industrihallen på sextontusen kvadratmeter. Arkitekt var Ferdinand Broberg och till kupolen gick hiss 100 meter upp. I de minaretliknande tornen fanns restauranter. Det var den största träbyggnad som någonsin uppförts i världen.

Inom det stora utställningsområdet fanns över fyra tusen företag representerade. Drygt hälften var från Sverige de övriga från våra nordiska grannar plus Ryssland och USA. Maskinhallarna lockade tio tusentals tittare då maskinerna drog igång. De svenska företagen ansågs ligga främst med L.M. Eriksson och Asea i spetsen.

Utsikt över den nordöstra delen av utställningsområdet.

Verkligen en märklig utsikt tagen från ballong över Djurgården med den gamla kungaborgen Tre Kronors torn som sticker upp vid vattnet längst bort i bilden.

En världsnyhet som röntgenstrålar demonstrerades. För tjugofem öre kunde man få sin hand eller portmonnän genomlyst. Men den nyhet som rönte störst sensation var nog "de rörliga bilderna". Det var en fransk fotograf från huset Lumière i Paris som visade en filmsnutt han tagit på Oskar II:s invigning av utställningen.

En besökare kom ända från Siam (Thailand) Kung Chulalongkorn, far till kung Bomibol den nuvarande kungen. 2009 Den franske fotografens foto och visning av rörliga bilder var den första som gjordes i Sverige. Men något år senare var det en bekant som kom hem till Sturebadet och sa att de visat rörliga bilder i Kungsträdgården. Han ordnade biljetter och då fick Greta se film för första gången. Det finns inte mycket kvar av allt som byggdes upp på utställningen. Vad jag vet är det bara Biologiska museet med uppstoppade djur och Skånska gruvan. Jo Djurgårdsbron men den är en kopia av den ursprungliga bron. I Skånska gruvan har Skansens byggnadsvård sina lokaler och jag brukar köpa torrpigment där. De uppstoppade djuren såg jag som barn och jag var där med Daniel i början av detta sekel och hade kul efter att vi varit på Skansen.

Kampen för allmän och lika rösträtt.

ARBETAREPARTIET BILDAS

Typisk Stockholmsscen 1896. Bilden tagen på Östra Södergatan.

Stockholmsutställningen utgjorde kulmen för de nationalistiska strömningarna i landet. Om utställningen var framsidan av medaljen var avsaknad av rösträtt och demokrati medaljens baksida.

Kampen hade förts länge, den första riktiga fackföreningen i Sverige bildades av Typograferna redan 1846. Men den är att betrakta som en liberal organisation. Men det var liberalerna som drev kravet på rösträtt för alla.

1886 gick Typograferna i hela landet samman ett förbund. De fick genast efterföljare och 1898 grundades LO.

På valdagen 1899 publicerades Heidenstams *“Medborgarsång”* “Det är en skam, det är en fläck på Sveriges Banér, att medborgarrätt heter pengar.”

Många fick en tankeställare.

Det fanns nästan inget land i Europa där så få hade rösträtt.

De konservativa börjar inse styrkan hos den unga arbetarrörelsen och vidtar motdrag, som skulle öka männens röster till 12 % i riksdagsvalen. Gifta män skulle få två röster, kvinnor ingen. Men kungen gavs större makt i regeringskriser, för att förhindra parlamentarism. Mannen bakom kompromissen Hjalmar Hammarsköld (Dags far) sa att därmed fick regeringen garantier mot brådstörtande omvälvningar.

Kampen trappas upp, det följde en tid av demonstrationer och kampanjer utan motstycke i Sverige. Efter ett möte i Lill-Jansskogen 1902 tågade demonstranter mot målet, Folkets Hus. Men polisen mötte med dragna sablar och ridande polis gjorde chocker mot folkmassan.

Den 15 maj började riksdagen diskutera rösträtten, då lade etthundratjugo tusen arbetare ned arbetet. Man hade tidigare varslat om detta. Den första politiska strejken var ett faktum. Garnisonerna låg i beredskap hela Riddarholmen var avskuren för allmänheten (riksdagen hölls där) men Stockholms gator och torg var lugna. I Riksdagen bråkades om vilka som skulle få rösta och hur många röster man skulle ha. Hammarsköld var Justitieminister och förklarade att “det finns ingen historisk anledning för oss att införa allmän rösträtt”.

Oenigheten var total. Den ultrakonservativa biskop Billing i första kammaren lyckades ena tillräckligt många för ett regeringsförslag om allmän rösträtt och proportionella val. Frågan skulle alltså utredas en gång till och var därmed skjuten på framtiden.

Källa Herman Lindqvist

Den häftiga rösträttsdebatten i början av 1900-talet ledde till allvarliga demonstrationer och politisk maktkamp mellan högern och vänstern. LO anordnade den första politiska generalstrejken. Här marscherar socialdemokraterna utanför Folkets Hus i Stockholm 1902.

HISTORIEN OM SVERIGE

Kampen för kvinnlig rösträtt pågick under hela 1800-talet och kulminerade kring sekelskiftet. Här säljer en kvinna en rösträttskrift på Stureplan. Inte förrän 1921 kunde Sveriges kvinnor – sist i Norden – rösta i ett riksdagsval.

Kvinnan på Stureplan som vill ha rösträtt fick vänta längre än de flesta i Europa. Männen fick inte rösträtt förrän Ryska revolutionen fick de konservativa att ge med sig. Somliga gjorde det aldrig. Säkert inte den oberoende konservative Statsministern i krigsministären vid 1:a världskriget. Hans öknamn blev “Hungersköld”. Inte ens Högern stod ut med honom.

En bild från den tiden det handlar om.

På sidan tre finns en bild på Birger Jarlsgatan tagen från motsatt håll. Den är från 1901 och droskan eller hyrvagnen är på väg mot Stureplan. Man kan se att gatan då var grusad.

Här blir den stensatt 1908 vilket var en stor förbättring. Man kan ju undra om det var bättre att åka på gatsten än på grus, man fick väl hjärnsläpp av skakandet mot de järnbeslagna hjulen. Förbättringen låg främst däri att gatan var farbar även under källossning. Ofta var det "menföre" i Stockholm under våren. Det var menligt före, eller tjälskott som det stod på vägs skyltar för ett tag sedan. I Finlandsvenskan används fortfarande uttrycket menföre.

Det verktyg som stensättarna använder då de knackar ned stenen på plats heter, "Jungfru". Det var ett tungt och slitsamt knog som gav många värkande ryggar. Det är mycket som ändrats, både språkbruk, transport fordon och yrken. Stensättare finns kvar men med andra verktyg. Jämför med bilden på sidan 3, affärsfönstren med romerska rundbågar till höger på denna bild men till vänster på sid 3. Sthlm Stadsmuseum.

En bild från den tiden det handlar om.

Hur såg det ut i Stockholm vid denna tid? Det såg olika ut i olika stadsdelar, de våra bodde på Östermalm vid Stureplan där det nu som då var ett högre ståndsområde. Men man behövde bara gå några steg in på Luthersgatan och David bagares gata för att uppleva skillnad.

Tog man sig upp på söders höjder var skillnaden avsevärd. Därifrån är svårt att hitta någon bild. Den här bilden är tagen från Katarinahissen 1904 och kanske kan ge en aning av den stad där min mamma växte upp.

Men vill man veta mer om livet hos arbetarklassen på Söder skall man läsa Per Anders Fågelströms romansvit Staden, vilket är den bästa upplevelse man kan få. Jag hade en gång själv nöjet att träffa honom. Det var då jag gick på Birkagårdens folkhögskola på Sveavägen. Jag gjorde en presentation, med föredrag och en skärmutställning om de då utkomna tre första böckerna i sviten. Jag ringde honom talade om vad jag höll på med och bad att få låna material av honom.

Han bjöd hem mig där han bodde på Fjällgatan med utsikt över vattnet, Gamla stan, Östermalm och Skeppsholmen. Det var ett mycket stimulerande möte, men det är en annan historia. Men läs hans böcker om du inte har gjort det!

Sthlms. Stadsmuséum.

Stockholm är, säger man alltid, en mycket vacker stad. Detta är också sant så tillvida, att den svenska huvudstaden förunnats en naturskön belägenhet så framstående, att ej ens myndigheters eller enskildes vandalism ännu förmått i någon väsentlig mån förringa intrycket av densamma.

Men omdömet om ett samhälle måste, liksom i fråga om individen, främst utfalla efter de inre eller andliga företrädena. Och i detta avseende företer vår huvudstad ej någon vackrare tavla än andra stora städer trots den tilltalande inramningen.

När en gång även en konstnärlig anda trycker sin prägel på samhällets och dess medlemmars göranden och låtanden, och när framför allt humaniteten i någon anad framtid skapat trevna hem och en människovärdig tillvaro för alla innevånare, först då blir Stockholm en verkligt vacker stad.

Borgmästaren i Stockholm Carl Lindhagen 1903

I "Gula huset" med adress Lilla Skinnarviksgränd 10 och 12 bodde år 1906 totalt 65 personer — 42 vuxna och 23 barn. Om vilka de var står att läsa på sidan 10.

a Skinnarviksgränd 10*
12* (nu Söder
larstrand) i kvarteret
tfoten större 12
o 26 augusti 1906

En bild i tiden.

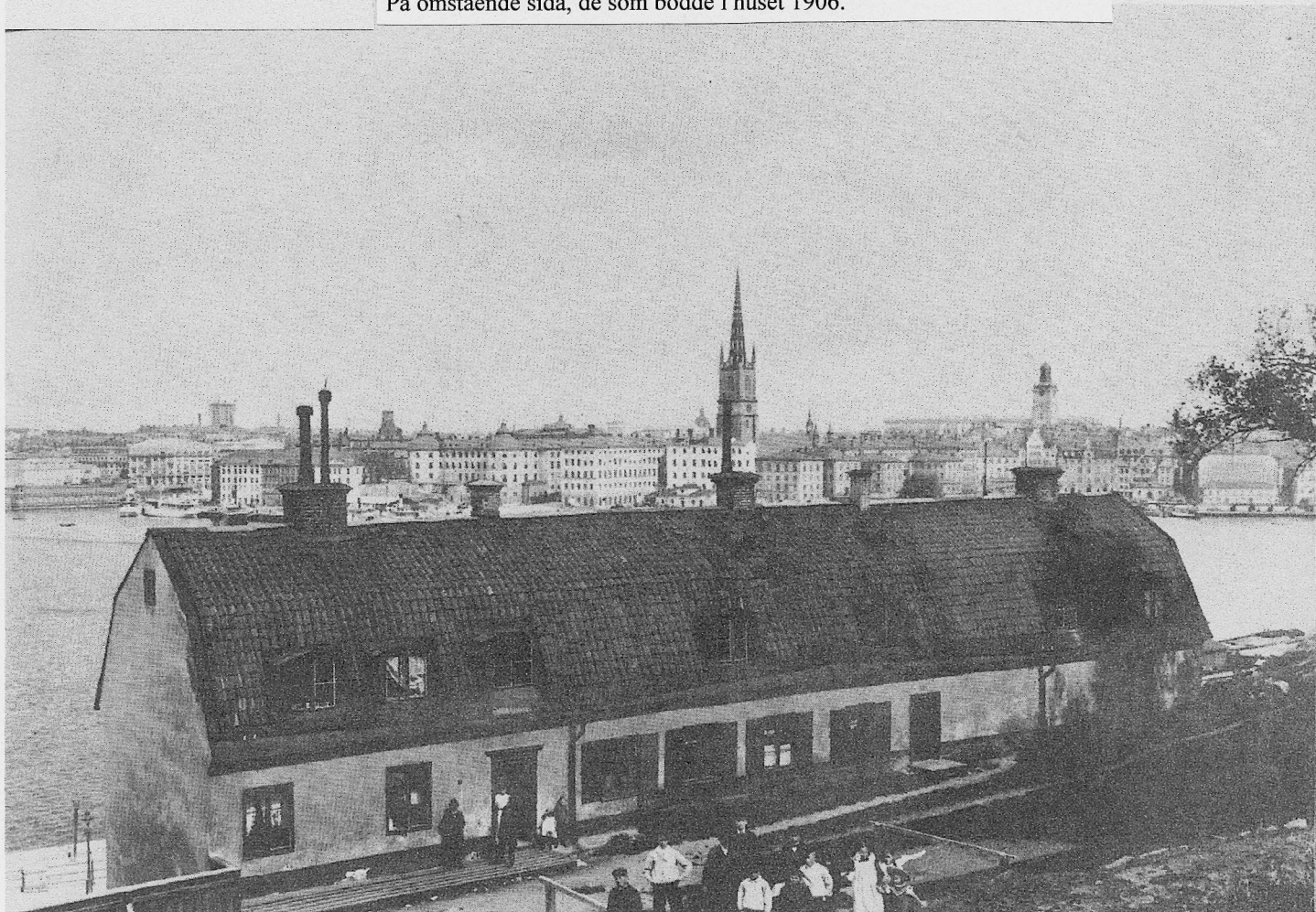
Då jag i det första albumet hade en bild "utsikt från Mose backe" skrev jag att det var svårt att hitta bilder från söder. Men jag hade en hel fotobok full med bilder och texter om de som bodde i stugorna på söder.

Bilderna är tagna 1895-1912 av Oscar Heimer med texter av Torsten Palmer. Utgiven på Sveriges Radios förlag 1979
ISBN91-5221566-0

Från det gula huset som står kvar ute på bergskanten ovanför Söder Mälarstrand, kan man se Hedvig Eleonora kyrka. Det är inte långt mellan Stureplan och Söder, men då var det skilda världar.

Montelius vägen, den promenad väg som är anlagd efter Skinnarviks berget startar eller slutar vid gula huset. Gå in Kattgränd från Bastugatan. På omstående sida, de som bodde i huset 1906.

4

Söderfolket som det handlar om

Vida synlig över Riddarfjärden ligger på Södra bergen vid Lilla Skinnarviksgränd 10 och 12 en lejongul länga, "Gula huset" kallad, med höga skorstenspipor och brutet tak. Från början — det var på 1760-talet — ägdes huset av läderskinsberedare och klädesfabrikanter från manufakturerna vid Skinnarviken. Men när andra tider kom, fylldes längan av arbetarfolk med staden som hyresvärd. Och nu är den kulturbostad.

Och här är de som år 1906 bodde i det gamla hantverkarhuset, en liten skara av det söderfolk som den här boken handlar om. Mer Söder kan det inte bli . . .

Måleriarbetaren Birger Johan Sandberg (f 1878) med hushållerskan Hilma Kristina Öhman (f 1879) och 2 barn. Årsinkomst 1 300 kronor. Årshyra 180 kronor

Bryggeriarbetaren Bror Erik Widmark (f 1861) med hustrun Karin (f 1857) och 1 fosterbarn. Anställd vid Münchenbryggeriet. Årsinkomst 1 250 kronor. Årshyra 225 kronor

Sömmerskan Elin Erika Widmark (f 1884). Anställd vid Nordiska Kompaniet

Smedslärlingen Ernst Erik Widmark (f 1886). Anställd vid Ludvigsbergs mekaniska verkstad

Hjälphustrun Elin Mathilda Forsberg (f 1868)

Stenarbetaren Johan Alfred Larsson Sanding (f 1862) med hustrun Bertha (f 1861) och 7 barn. Fattigunderstöd. Årshyra 150 kronor

Smideriarbetaren Per August Svensson (f 1849) med hustrun Johanna (f 1852). Årsinkomst 900 kronor. Årshyra 180 kronor

Diversearbetaren Johan Edvin Bergkvist (f 1882). Årsinkomst 900 kronor

Arbetaren Johan Egidius Pettersson (f 1867). Årsinkomst 900 kronor

Springgossen Knut Hjalmar Jonsson (f 1887). Anställd vid A Mattsons Konst- och Antikvitetshandel

Målaränskan Johanna Matilda Sandberg (f 1850) med 1 barn. Årshyra 140 kronor

Målaren Baptist Julius Sandberg (f 1876). Årsinkomst 1 300 kronor

Snickarlärlingen Olof Gottfrid Sandberg (f 1887)

Bokbinderiarbeterskan Gurli Mathilda Sandberg (f 1882). Anställd vid Norstedt & Söner

Snickaränskan Hilda Adolfina Strömlöf Isaksson (f 1851) med 3 barn. Fattigunderstöd. Årshyra 150 kronor

Iläggerskan Anna Wilhelmina Strömlöf Isaksson (f 1881). Anställd vid Iduns tryckeri. Årsinkomst 730 kronor

Iläggaren Karl Herman Laurentius Strömlöf Isaksson (f 1883). Anställd vid P Palmquist Boktryckeri AB. Årsinkomst 1 100 kronor

Iläggarelärlingen Claes Gunnar Strömlöf Isaksson (f 1887). Anställd vid Victor Pettersons Bokindustri AB

Cigarrarbeterskan och hustrun Mathilda Maria Johansson (f 1852) med 1 barn. Anställd vid tobaksfirman Renard & Elbe AB. Årshyra 80 kronor

Arbeterskan Emelia Maria Carolina Johansson (f 1886). Anställd vid Victor Pettersons Bokindustri AB

Skomakeriarbetaren Wilhelm Rudolf Lundkvist (f 1838) och hustrun Emelia (f 1841). Fattigunderstöd. Årshyra 120 kronor

Arbetaren Carl Wilhelm Robert Lundkvist (f 1882). Årsinkomst 900 kronor

Korkfabriksarbeterskan Elvira Teresia Lundkvist (f 1885). Anställd vid Nya Korkfabriken

Arbetaren Per Oscar Lindholm (f 1874) med hustrun Dals Kjerstin (f 1881) och 1 barn. Årsinkomst 1 220 kronor. Årshyra 120 kronor

Arbeterskan Anna Charlotta Eriksson (f 1884). Anställd vid Södermalms tvättinrättning. Årsinkomst 740 kronor. Årshyra 120 kronor

Bokbinderiarbeterskan Erika Wiktor Eriksson (f 1882) med 1 barn. Anställd vid Norstedt & Söner

Arbetaren Per Persson (f 1856) med hustrun Olivia (f 1866) och 2 barn. Anställd vid Stockholms Vapenfabrik AB. Årsinkomst 900 kronor. Årshyra 120 kronor

Bokbindarelärlingen Hjalmar Torvald Wilhelm Windahl (f 1887)

Arbetaren Johan Alfred Andersson (f 1852) med hustrun Sofia (f 1843). Anställd vid Bergsunds mekaniska verkstad. Årsinkomst 766 kronor. Årshyra 150 kronor

Typografänskan Anna Sofia Pettersson (f 1852) med 4 barn. Årshyra 160 kronor

Boktryckeriarbeterskan Klara Wilhelmina Pettersson (f 1883). Anställd vid Victor Pettersons Bokindustri AB. Årslön 790 kronor

Skofabriksarbetaren Johan Sigfrid Andersson (f 1877). Anställd vid C E Levins skofabrik. Årsinkomst 1 500 kronor. Årshyra 350 kronor

Skoarbetaränskan Clara Amalia Andersson (f 1848)

Järnarbetaren Carl Thure Andersson (f 1879). Årsinkomst 1 050 kronor